

УДК 94(497.2+477)355.5"1921-1939"

Олена Бачинська, Уляна Громович

**КОЗАЦТВО В ДОКУМЕНТАХ ТОВАРИСТВ УКРАЇНСЬКОЇ
ДІАСПОРИ В БОЛГАРІЇ (1921-1939)**

До уваги читачів пропонуються документи товариств «прокозацького» спрямування української діаспори в Болгарії, що містять інформацію про їх діяльність, політичні ідеї та лідерів протягом 1921-1939 рр. З'ясовано інформаційні можливості даних документів щодо історії козацьких організацій української діаспори в країнах Європи.

Ключові слова: *козацтво, Болгарія, еміграція, українська діаспора.*

Створення та існування української держави під час Національно-Визвольних змагань 1917-1921 рр. визначило необхідність визнання її на міжнародній арені. Болгарія була однією із перших країн, що визнала незалежність України. Відразу після цього в країні було створено українське посольство. На момент створення перших дипломатичних представництв в Болгарії існувала група українських емігрантів, серед яких були відомі громадські та політичні лідери, діячі науки та культури: М. Драгоманов, М. Паращук, Л. Драгоманова-Шишманова, Ф. Шульга, П. Сікора, В. Драгомирецький, І. Кондратенко та інші, які займалися налагодженням українсько-болгарських стосунків. Після встановлення радянської влади в Україні ця група поповнилась військовими та громадськими діячами, пов'язаними з УНР, Українською державою П.Скоропадського, Директорією та іншими українськими структурами й організаціями. Як зазначав у своєму листі болгарський літературознавець і перекладач Петко Атанасов у 1971 р.: *“Болгарські українці докорінним чином відрізняються від українців в інших країнах народної демократії. Тоді як в Польщі, Чехословаччині, частково в Румунії та Югославії це головним чином корені жителі вищезазначених країн, то основна маса українців Болгарії складається з військовополонених I світової війни та емігрантів*

громадянської війни. Згідно до однієї нотатки, опублікованої в 1925 р. у Празі “Український вісник”, м. травень 1925, с.30-31, в Болгарії в той час проживало близько 1000 українців. З них, як зазначено в нотатку, лише 200 вважались “активно-свідомими” [13, док.028, с.35]. Подібне відзначав і один із діячів української еміграції Г. Омельченко у своїх нотатках в Празі у 1935 р. “Українці в Болгарії творять біля 90% всієї еміграції з колишньої Росії. Однак лише незначне число їх свідомі своєї національності та ще менше число їх активні українці. Загальні тяжкі матеріальні умови фізично працюючих українців не творять сприятливого ґрунту для організаційної чинності, але ще більше гальмують її ворожі відносини до всього українського росіян, що не зупиняються перед ріжними експесами в поборюванню українства та наклепами. Тим більш заслужена праця цих організацій, що всеж таки переборовши труднощі, розвивають свою культурно-організаційну працю” (граматику збережено – О.Б., У.Г.) [13, док. 346, с. 385].

Перші організації українців в Болгарії починають з’являтися вже протягом 1917-1918 рр. й об’єднуються вони навколо таких видатних діячів, як історик М. Драгоманов та літературознавець, посол Болгарії в Україні І. Шишманов. Згодом кількість організацій почала збільшуватися. Вони являли собою різні ідеологічні напрямки емігрантського руху, окремі із них були філіями українських організацій Німеччини та Чехословаччини. Незважаючи на різноманітність всі вони сповідували ідею відновлення незалежної та суверенної України у різних її формах. Значними, за своєю діяльністю, зв’язками та філіями (у Варні, Пловдиві, Слівені та Відіні) були: Українська Громада та Українське культурне об’єднання. Серцем найстарішої Української Громади був відомий громадський діяч, скульптор М. Паращук. Йому присвячені найкращі характеристики сучасників і нащадків. Він прожив складне та переповнене труднощами життя в Болгарії. За твердженням згаданого вже Г. Омельченка “проф. Паращук зі всієї української еміграції, на цілій земній кулі здобув найбільше признання чужинців, і як особа, своєю працею найбільше спричинився до піднесення українського імені” (підкреслювання збережені за текстом оригіналу – О.Б.,У.Г.) [13, док.041, с. 59]. За ініціативи М. Паращука було створене Українсько-Болгарське товариство, головою якого став ректор Софійського університету професор

М. Арнаудов, а до складу товариства входили діячі, з оригінальною характеристикою “сметанка болгарського інтелектуального світу” [13, док.041, с. 59]. У 1934 р. був створений об’єднавчий центр більшості товариств – “Союз українських організацій в Болгарії” на чолі з Д. Майстренком. Він нараховував 14 товариств і ще три об’єднались в “Український Національний комітет” на чолі з І. Орловим. Завданням цих центрів була презентація акцій української еміграції як цілісної спільноти.

Створенню та діяльності українських організацій в Болгарії присвячена численна література, що здебільшого друкується з 1990-х років. Серед неї слід відзначити узагальнені праці дослідників з історії української політичної еміграції в Європі. Українській еміграції в Болгарії стосуються частини монографій В. Трощинського [12] та В. Наріжного [8], про україно-болгарські відносини 1918-1939 рр. інформацію подає В. Павленко [11].

З 2000-х рр. починається вивчення окремих українських товариств в Болгарії. Такими дослідженнями в Україні займався В. Власенко [2-3]. Автор виділяє у міжвоєнний період три хвилі еміграції, і характеризує їхні основні риси. Спроби узагальнити історію та діяльність української діаспори в Болгарії належать А. Якімовій [14], В. Жуківському [5].

У російській історіографії українську еміграцію в Болгарії розглядають як невід’ємну складову російської еміграції. Такої точки зору дотримується дослідник М. Йованович [6]. Серед болгарських вчених на наявність українських організацій у міжвоєнний період у Болгарії вказували Д. Даскалов та Ц. Кьосева. При цьому перший вважав керівників українських організацій діячами російської еміграції, які в реальності були її опонентами [4], а друга авторка відзначала відокремленість українців від російської еміграції [7].

В той самий час, діяльність товариств, які мали у своїх ідеологічних засадах ідею козацтва як націотворчу і державотворчу, що відобразилось в їхніх назвах (далі називаємо їх “прокозацькими”), в комплексі досліджено не було. А таких організацій існувало чимало. За визначенням дослідниці А. Якімової в Болгарії протягом 1920-1940-х рр. існувала значна кількість проукраїнських козацьких структур: Товариство «Українське національне козацтво», Організація «Українське

козацтво», Козацьке культурно-освітнє і доброчиннє братство в Софії «Кубанський козакий хутір», Козацьке культурно-освітнє і доброчиннє братство «Союз козаків-націоналістів в Болгарії» («Союз козаків-самостійників», заснований П. Кудіновим у 1934 р.), Організація вільних козаків «Н. С. Рябовол», філія Українське національне козацьке товариство «УНАКОТО» (основна організація «УНАКОТО» знаходилась в Берліні (Німеччина)), Козацьке культурно-освітнє доброчиннє братство «Софійська козацька станиця», «Рязанська козака станиця», «Союз козаків в Болгарії», Українське товариство запорізьких козаків «Гетьман Сагайдачний» в Русе. Більшість головних осередків цих організацій знаходились у Софії. В інших містах країни діяли їх філії [14, с. 65-66].

Більшість документів, які присвячені таким товариствам і організаціям, зберігаються в Центральному Державному архіві Болгарії та Науковому Архіві Болгарської академії наук. У 2016 р. завдяки зусиллям Посольства України в Болгарії побачив світ збірник документів Е.Хакової та В. Москаленка «Проф. Михайло Іванович Парашчук українски скулптор и виден обществен деец (1878-1963) / Сборник документи, снимки и публикации. – София: Парадигма, 2016. – 843 с.» [13] У збірнику зібрані документи з різних архівосховищ Болгарії. Завдяки цим опублікованим матеріалам можна відтворити існування та основні напрямки діяльності окремих «прокозацьких товариств», визначити їхніх лідерів і взаємовідносини з іншими українськими організаціями в Болгарії. Серед таких «прокозацьких товариств» подані нижче документи, стосуються, зокрема, філії «Українського національного козацького товариства» (УНАКОТО), «Союзу козаків-націоналістів, товариства «Українська Громада», «Військової організації «Січ», «Вільнокозацької станиці «Н. С. Рябовол», «Союзу українських організацій в Болгарії».

Організація УНАКОТО в Болгарії виникає у 1923 р., як філія такої організації, створеної в Берліні у 1920 р. Із документів відомо, що її керівниками були колишній сотник Армії УНР, згодом генеральний бунчужний, кошовий отаман Козацького кошу УНАКОТО Д. Гулай та генерал Ф. Жеребко (див. додаток до публікації, док. №13).

З 1921 р. у Болгарії формується нове товариство «Українська Громада» під керівництвом В. Филоновича.

Протягом п'яти місяців з «Громади» відокремились: військова організація «Січ» і «Культурно-просвітній гурток». Особливу увагу привертає перша організація – «Січ», про неї інформації майже не має, але із поданих нижче документів можна схарактеризувати кількісний склад товариства, його діяльність та контакти (див. додаток, док. №1, №12).

Між філією УНАКОТО та «Українською Громадою» у Софії відбувалась гостра боротьба за вплив на місцевих українських емігрантів. Із доповіді Григорія Крупницького відомо, що у 1924 р. внаслідок цієї боротьби «Українська Громада» припинила існування, а зі складу філії вийшла значна група козаків на чолі з І. Міщенком (див. додаток, док. № 5).

Актуальними виявились і документи такого товариства як «Козацьке культурно-освітнє і добротинне братство «Союз козаків-націоналістів в Болгарії». Відомості про нього досить обмежені. Дата заснування товариства точно не відома, перша документальна згадка відноситься до березня 1931 р. – це запрошення М. Паращука на черговий з'їзд товариства, через три роки був затверджений статут і задачі «Союзу» – забезпечення козацької єдності, побуту і традицій (див. додаток, док. № 6, № 8). У 1934 р. товариство переформовано на «Союз козаків-самостійників», очолюваний П. Кудіновим [14, с. 66].

Важливими виявились документи про своєрідну «Вільнокозацьку станиця «Н. С. Рябовол», її склад та діяльність (див. додаток, док. № 1).

Українські «прокозацькі» товариства проводили багато заходів на пошану пам'яті відомих українських громадських, політичних діячів та діячів культури, зокрема Т. Шевченка, М. Драгоманова, М. Грушевського, С.Петлюри та інших. Два запрошення на такі заходи пропонуємо до уваги читачів у публікації фотографічного характеру (див. додаток, док. № 2, № 3). Ці документи переглянуті авторами даної публікації особисто і відтворюють символіку товариства, стиль написання та підписи. (Текстовий варіант даних документів опублікований Власенко В. М. [3]). Спільно українські організації святкували Новий Рік, незалежність УНР та інші свята. Наведені нижче документи свідчать про досить активну співпрацю товариств з українськими та слов'янськими організаціями в країнах Центральної та Західної Європи (див. додаток, док. № 13).

Таким чином, запропоновані до уваги документи дозволяють виявити серед організацій української діаспори в Болгарії товариства, що мали у своїх назвах, націотворчих та державотворчих засадах козацьку ідейну складову. Документи дозволяють з'ясувати дати появи цих організацій (інколи вперше), їхніх керівників, напрямки діяльності та взаємовідносини з іншими українськими організаціями, в тому числі в Польщі, Чехословаччині, Німеччині та ін.

***

Запропоновані нижче документи були опубліковані в збірнику «Е. Хакової та В. Москаленка «Проф. Михайло Іванович Парашчук українски скулптор и виден обществен деец (1878-1963) / Сборник документи, снимки и публикации. – София: Парадигма, 2016. – 843 с.» та містяться в Науковому Архіві БАН. Вони написані українською, російською та болгарською мовами. Переклад українською мовою здійснено авторами даної публікації. При перекладанні текстів документів збережено їхні лексичні й орфографічні особливості. Скорочені слова розкриті у квадратних дужках.

Документи:

Документ № 1. Доповідь полковника Василя Филоновича, отамана «Січі» і голови «Української Громади» в Болгарії Головному Отаману Військ Української Народної Республіки. Софія. 25.07.1921. Копія. Рукопис. Укр. мова.

Копія

Головному Отаману Військ
Української Народної Республіки

Отаман Січі і
Голова Громади
в Болгарії
25/VII 1921 р.
м. Софія

Доповідь

В грудні місяці, прибувши в Болгарію з Кавказу через Крим Царьгород, я найшов незорганізованих українців: старшин і козаків, які тинялись весь час по російським інституціям і жили в російських притулках.

Життя серед росіян було страшенно тяжке, позаяк послідні дуже знущались над кожним з українців, заявлявших про свою національність. Не раз були випадки, коли наших козаків виганяли з таких притулків і не давали абсолютно ніякої допомоги.

Сам я, будучи старшиною Української Армії /4 п.[олк] с.[ічових] с.[трільців]/, лічив своїм обов'язком стати на захист своїх братів і, зібравши біля себе більш свідомих українців, зорганізував «Українську Громаду», в склад якої ввійшли: головою я полковник Филонович, моїм помішником сотн.[ик] Крупницький і членами чот.[овий] Храпко, повстанці старш.[ини] Пухальський і Палагута.

Помешкання свого ми спочатку не мали і праця йшла досить мляво, зібратись же на вулиці або у росіян було не можливо. Треба було подбати про свою власну хату – зробити ж це було занадто тяжко, бо болгари не відокремлювали нас від росіян і одержати від них яку-б-то допомогу майже неможливо. Тоді я пропонував свої послуги нашому представникові в Болгарії: пану Драгомірецькому і при його допомозі руками

громади збудували свій притулок. Маючи свою хату справа пішла жвавіше і на протязі п'яти місяців з громади виділились: військова організація «Січ» і «культурно-просвітній гурток» а також при притулку послідній час зорганізували швецьку майстерню, де іде ремонт взуття членів наших організацій.

Завданням наших організацій є об'єднання всіх українців, мешкаючих як у Софії, так і у всій Болгарії, але досягнути своєї мети поки-що нам не удалося, бо за для того, щоб об'єднати українців у провінції, потрібні кошти для поїздок по Болгарії, членам нашої організації – грошей-же ми не маємо і праця кінчається тим, що робим все можливе в межах місця Софії, позаяк самі українці в провінції, піддаючись впливу росіян, сами не можуть зорганізуватися, наші-ж відозви і заклики до наших земляків не залишили ніяких наслідків.

Об'єднання українців з метою взаємної матеріальної та трудової допомоги мало між иншим своїм завданням і культурно-просвітню роботу серед громадян, але діло показало, що велетенське завдання не під силу одному членові Ради і потребує зрілої організації з поділом галузів праці між окремими членами культурно-просвітньої Ради.

Загальними зборами Громади було доручено одній особі скласти раду Культурно-просвітнього гуртка і організувати гурток.

Зараз гурток налічує до 75 членів на чолі з Радою, в склад якої увійшли: головою чот.[овий] Храпко і членами: Глушко, Палагута, Тимофіюк, 2122Війт і Заєць.

Гурток – організація цілком авторитетна, але членами можуть бути тільки люди прихильні до ідей національного руху У.[країнської] Н.[ародної] Р.[еспубліки].

Гурток заснований з метою підвищення культурного рівня своїх членів шляхом самовиховання і самоосвіти, репрезентування духовних скарбів українського народу і ознайомлення з домаганнями народу українського серед широких кол болгарського громадянства.

Робота гуртка в цей час полягає в улаштуванні спільних читань української літератури, вокально-музично-літературних вечірок, лекцій і т.[ак] д.[алі]. Гурток має початкову школу для неграмотних і курси Українознавства по програмі середньої школи. На курсах читаються лекції по граматиці, історії письменства, історії, географії і етнографії України.

Гурток має свій хор , музики/оркестр струнний/.

В справі поширення своєї діяльності Радою гуртка намічаються в найближчій будучині: 1) ряд екскурсій в околиці м. Софії 2) ряд публичних лекцій, з метою ознайомлення широких кол болгарського громадянства 3) Видання тижневого інформаційного листка для українців, перебуваючих в Болгарії.

Останній час гурток організує студентство з метою відшукування засобів продовження і закінчення освіти.

Гурток має свою книгозбірню за 150 книжок, читальню і аудиторію для лекцій.

Єсть культурно-організаційні сили, єсть бажання і справу гальмує тільки брак коштів – матеріальних засобів. Всім працівникам гуртка необхідно щодня ходити на роботу, робити до 7-8 годин вечора і тоді йти на лекції репетиції і т.[ак] д.[алі].

Для поліпшення становища гуртка необхідно мати в розпорядженні Ради кошти і не менш двох членів утримувати на кошти гуртка. Гурткові необхідно також яко-мога більше книжок і підручників по всіх галузях науки і мистецтва.

Військова організація «Січ» складається з: отамана Січі п.[ана] Филоновича, есаула Хмари і членів ради сотн.[ика] Крупницького і чот.[ового] Храпка.

Завданням Січі є виховання старшини і козаків в національно військовому дусі, але справа з цього боку стоїть у досить тяжкому становищі, позаяк ми зовсім не маємо відповідних підручників. До цього часу приходиться працю обмежати тільки читанням військових лекцій по пам'яті з польової служби, топографії та ін.[ше] за браком-же відповідних статутів зорганізувати старшинські або під старшинські курси нам до цього часу так і не вдалося.

Січ складається більшістю з повстанців Катеринославщини а також з старих січовиків/ з кошу с.[ічових] с.[стрільців] і сіро-жупанників і запор[ізького] кошу/. Основним завданням Січі є боротьба за визволення свого народу і зараз, не маючи змоги боротися в рядах нашої регулярної армії, ми поклялися якими-б-то не було шляхами дістатись на рідний терен в запілья червоних і знов підняти наш прапор визволення. Ми не можемо марно гаяти часу начужині, коли наша Ненька Україна стогне в ярмі червоних окупантів, заливаючись братерською кровію.

Я отаман Січі в Болгарії, командірований своїми січовиками до Вас Пане Головний Отамане з уклінним проханням допомогти осягнути нашої мети.

Запевняємо Тебе Батько Отамане, що ті вояки, які боролися за визволення безталанної Батьківщини з 1917-го року, не кидаюче з рук багнетів, не будуть в тяжкість, а тільки принесуть користь, коли вони перекинуться на рідний терен. Таких людей у нас налічується до 70 душ. Знаюче матеріальне тяжке становище нашого Уряду, ми не просимо грошової допомоги, бодай був Ваш Пане Отамане дозвіл і розпорядження тим українським представникам, кордони яких ми будемо переходити, бо без цього дбати про візи ми сами не зможемо. Майже весь час працююче в межах Катеринославщини і Слобожанщини і, знаючи всі шляхи селян, ми певні, що здійснимо свою мету, здобудемо батьківщині волю і вирятуємо її з кайданів.

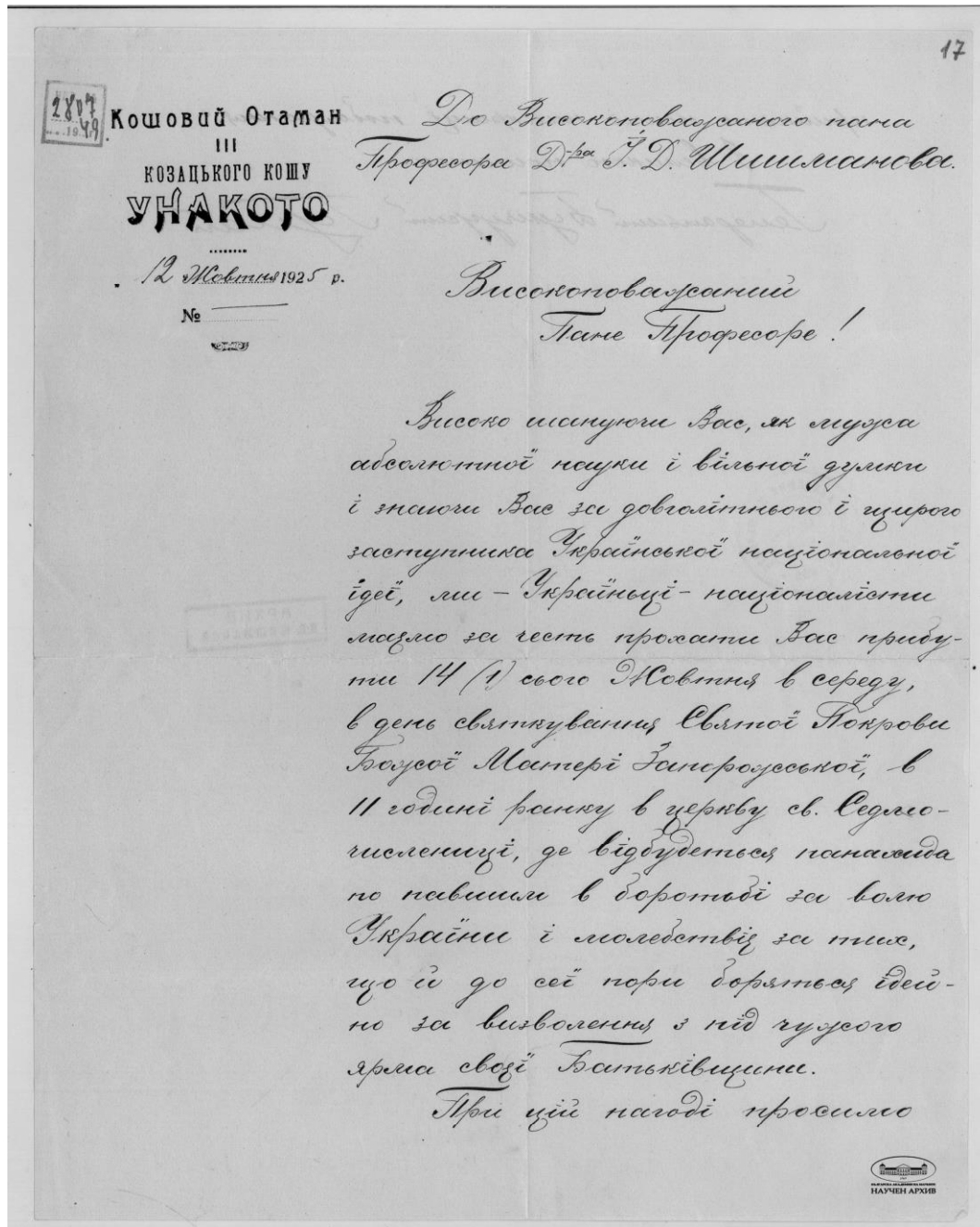
Заснувавшийся в Софії Тимч.[асовий] Коміт.[ет] Укр.[аїнського] Черв.[оного] Хреста весь час йшов на зустріч нашим організаціям і видавав допомогу: обіди по святam, гроші на ремонт взуття ліків і інше.

Полковник Филонович Василь

Хакова Е., Москаленко В. Проф. Михайло Іванович Парашчук (1878-1963). Сборник документи, снимки и публикации. / Посольство на Украина в България. – София: Парадигма, 2016. – Док. № 280. - С. 327-329.

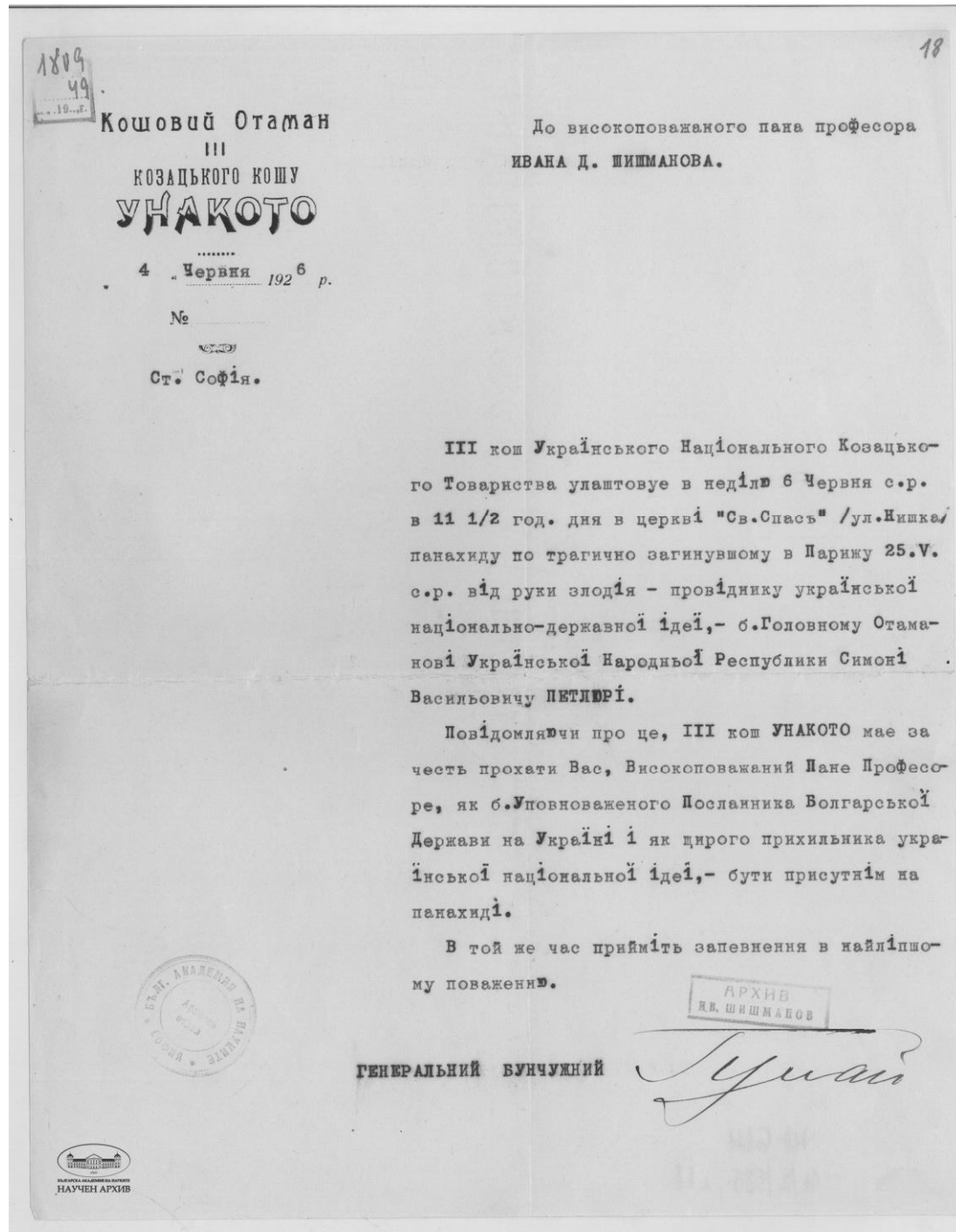
Документ № 2. Лист генерального бунчужного, кошового отамана III Козацького кошу Українського національного козацького товариства

Д. Гуляя до професора І. Д. Шишманова. 12.10.1925 р. Машинопис. Автограф.

Науковий архів Болгарської академії наук (НА БАН), ф. 11К (І. Шишманов), оп. 2, од. зб. 585, арк. 17-17зв.

Документ № 3. Лист генерального бунчужного, кошового отамана III Козацького кошу Українського національного козацького товариства Д. Гулая до професора І. Д. Шишманова. 4 червня 1926 р. Софія. Машинопис. Автограф.

Науковий архів Болгарської академії наук (НА БАН), ф. 11К (І. Шишманов), оп. 2, од. зб. 585, арк. 18.

Документ № 4. Довідка про Українське Національне Козацтво Діоміда Гулая. Софія. 1930. Оригінал. Рукопис. Болг. мова (переклад авторів даної публікації)

Українське Національне Козацтво

Організація створена в 1917 р. відповідно до історичного минулого та традицій України і українського 40 млн. народу. Вона брала участь у відродженні української держави в 1917-1918 рр. і була визнана головою держави і урядом Вільної Української Держави як повноправний політичний і державний фактор великого значення. Постійних членів, окрім прихильників, на той час в організації було понад 100 тис. чоловік. Майже така ж ситуація зберігалася і зараз, незважаючи на непосильно тяжкій більшовицький режим в самій Україні і розпорошеність членів організації в еміграції. Гасло У.Н.К. полягало у створенні і зміцненні єдиної Вільної Великодержавної Суверенної Української Держави з демократично-історичними принципами минулого Українського Народу.

Після завоювання України більшовицькими узурпаторами У.Н.К. продовжує свою діяльність в Україні, хоча і нелегально – а також за кордонами України через її керівні органи та осіб – легально і працює для такої ж великої мети: звільнення і відродження єдиної Вільної Великодержавної Суверенної Української (Козацької) Держави. При цьому У.Н.К. приділяє велике та істотне значення і роботі з відтворення всіх Значних Світових Факторів, які на той час сприяли відродженню України і визнанню Суверенної Держави. Тут варто відзначити, що серед цих дружніх країн (Німеччина, Австрія, Угорщина, Туреччина) була також і Болгарія. Через це центр Організації (У.Н.К.) підтримує (або прагне підтримувати) постійні зв'язки з усіма вищезгаданими факторами (країнами – О.Б., У.Г.).

В даний час У.Н.К. зі своїм Центром працює, щоб втілити в життя так званий «Італо-Балкансько-Чорноморський» блок, де повноправне місце повинні займати крім України-Кавказу (Грузія, Азербайджан, Кубань, Терек, Дон), Італія, Туреччина, Болгарія і Угорщина...

Верховне Управління У. Н. К. і майбутня Українська Національна Козацька Республіка має зараз наступну конструкцію.

1. – Державний голова – виборний Гетьман і Військовий Отаман.
2. – Уряд, який складається з відповідної кількості міністрів.
3. – Верховна Національна Рада.
4. – Заступник Військового Отамана («Наказний Отаман») і
5. – Генеральна Козацька Рада при ньому.

Хакова Е., Москаленко В. Проф. Михайло Іванович Парашчук (1878-1963). Сборник документи, снимки и публикации. / Посольство на Украина в България. – София: Парадигма, 2016. – Док. № 294. – С. 338.

Документ № 5. Доповідь Григорія Крупницького про діяльність українських організацій в Болгарії (1920-1927). Софія. 03.1931. Оригінал. Рукопис. Укр. мова.

Із Української Громади, яка склалась із членів різних партій і політичних переконань, 1923 році витворилося дві організації I «Гурток імені М. Драгоманова» та II «Вільне козацтво». У 1924 р. козаки зробили донос на «Гурток» і Рада була заарештована, а організацію Б.[олгарська] влада закрила.

Після того очередним завданням козаків було здискредитувати «представництво У.Н.Р.» та утворення ніби громадської інституції це-б-то Громадського Комітету, куди б ввійшли ціла укр. еміграція і де-б верховодили козаки, але на жаль останніх український з'їзд вибрав комітет в складі не бажанному козакам. Головою обібр.[ано] Проф. Паращука та секретар Крупницького. Це було в лютім м-ці 1926 року.

Помилившись в розрахунках свого впливу на українців, козаки взялися за знайому роботу донести на президію, а особливо на голову п.[ана] проф. Паращука, що це большевик і бол. Влада статута не затвердила і наслідком їх доносів зроблений трус у п.проф. та інших членів Ради. Козакам пощастило за цю провокацію легалізувати свій статут під назвою «Укр.[аїнське] Культурне об'єднання», яке є не що інше як Вільне Козацтво. 3-го Лютого 1927 р. на нараді порішили поновити діяльність «Укр.[аїнської] Громади» та дати статут на затвердження, але і цього часу Влада статута не затверджує, затим що козацтво зуміло перетягти на свою сторону коменданта Столиці, який стоїть на перешкоді, бо вважає всіх окрім Остряничиників – більшовиками. Крім цього козаки займаються пропагандою, аби очернити Уряд У.[країнської] Н.[ародної] Р.[еспубліки] не тільки перед Б. Владою а й перед малоросами а для цього випускають проклямації як вирізки з нім. часописів то-що.

Визначну ролю займає тут як провокатор Полтавців, а організатори доносів це Гулай та Орлів.

Хакова Е., Москаленко В. Проф. Михайло Іванович Паращук (1878-1963). Сборник документи, снимки и публикации. / Посольство на Украина в България. – София: Парадигма, 2016. – Док. № 195. – С. 239.

Документ № 6. Запрошення М. Паращука від Союзу козаків націоналістів. Софія. 03.1931. Оригінал. Друкований. Рос. мова. В кінці документа зразок запрошення богарською мовою (переклад авторів даної публікації)

До П.
Представникові уряду УНР
та члену Головної еміграційної ради
пр. М. І. Парашчук
Союз Козаків Націоналістів у Болгарії

ЗАПРОШЕННЯ

Маємо честь просити Вас вшанувати своєю присутністю
відкриття чергового

РІЧНОГО З'ЇЗДУ

Який відбудеться 5-го травня ц. р. о 11 годині ранку в залі
при церкві Св. Кирила і Методія.

Правління

[Казашко культурно-просветно и благотворително братство
“СОЮЗ КАЗАКОВ НАЦИОНАЛИСТОВ” в Болгарии

ПОКАНА

С наятоящето Ви молим най-учтиво да почетете с присъствието
си откриването на редовният ни

ГОДИШЕН КОНГРЕС

на 5 май н.г. в....

НАСТОЯТЕЛСТВОТО]

Хакова Е., Москаленко В. Проф. Михайло Иванович
Парашчук (1878-1963). Сборник документи, снимки и
публикации. / Посольство на Украйна в България. – София:
Парадигма, 2016. – Док. № 40. – С. 57.

Документ № 7. Лист від осавула Павла Кудінова, окружного отамана вільних козаків в Болгарії до Михайла Паращука. Гара Александрово, Відінського. 07.05.1931. Оригінал. Рукопис. Рос. мова. (переклад авторів даної публікації)

Шановний П. Професоре!

В інтересах визвольного руху та в інтересах єдиного фронту як-то політичного, так рівно збройного скованого спільним братським союзом України, Дону, Кубані, Тереку й ін.[ших] поневолених Москвою народів я звертаюсь до Вас як керівника старшої і більш сильної організації с наступним проханням: 1) Чи не маєте Ви можливості надати братське сприяння відшукати хоча би скромні кошти, для потреб першої необхідності нашому молодому окружному правлінню, створеному на окруж.[ному] зїзді В[ільних]-козаків у Болгарії 15-16 квітня ц.[ього] р.[оку], на якому ми мали честь бачити присутність Вашу і Ваших колег бр.[атів] Українців. Державна міць України і Козацтва – залежить від нашого неутраченого союзу, було б це в умовах миру чи війни все одно. 2) Мені відомо, що в м. Відіні існує група українців-самостійників, яка з Вищого дозволу, має намір створити свій куточок-український, а тому я прошу Вас, дозволити вільний доступ до нього і козакам націоналістам, які прож.[ивають] і мають свою орган.[ізацію] в м. Відіні.

Я вірю в те, що постійні контакти двох братських організацій, сповідуючих одну і ту саму ж ціль, будуть укріпляти віру в успіх та надихати один одного на взаємну віру і любов.

Уклінно прошу відповісти

З братським вітанням

Окружний Отаман В-козаків у Болгарії

Осаул П. Кудінов

Адреса: Гара Александрово Відінського

П. Н. Кудінову

7.V. [19]31 р.

Хакова Е., Москаленко В. Проф. Михайло Іванович Паращук (1878-1963). Сборник документи, снимки и публикации. / Посольство на Украйна в България. – София: Парадигма, 2016. – Док. № 304. – С. 346.

Документ № 8. Заява від Козацького культурно-благодійного і просвітницького (просвітянського) братства «Союз козаків націоналістів в Болгарії» до голови Софіївського окружного суду. Софія. 11.05.1934. Оригінал. Рукопис. Болг. мова (переклад авторів даної публікації)

Кругла печатка Софіївського
окружного суду і гербові марки

Софіївський окружний
суд

Отримано 1.6.1934 р.
Вхідн. № 22304

До Пана Голови
Софіївського Окружного Суду
Софія

Заява

Від правління Козацького культурно-благодійного і просвітницького братства «Союз козаків націоналістів Болгарії» в складі: голова Яков І. Лопух, який проживає в Духовній семінарії – тут (в Софії – О.Б., У.Г.), заст.гол[ови] Сергій А. Косоротов, який проживає вул. Дунав, 67-тут, діловод (секретар – О.Б., У.Г.) Іван М. Євсіков, який проживає вул. Цар Арсен 67, тут і касир Тодор В.Оболенський, який проживає вул. Климентина, 57-тут.

Пане Голово,

Найшановливіше просимо Вас затвердити проект Статуту вищезгаданого братства.

Додаток: Статут – 2 примірника

Установчий протокол – 2 примірника

Печатка братства

З повагою:

Голова: Я. Лопух

Заст. Голови: С.А. Косоротов

Діловод: І. Євсіков

Касир: Т. Оболенський

Герб документу:

Кругла печатка Софіївського

Окружного суду і гербові марки

Заявители, це особи:

Яков І. Лопух. Серг.[ій] А. Косоротов, Іван М. Евсіков і Тодор В. Оболенський, які проживають в Софії, підписали прохання в [присутності в] суді.

Софія 1.VI. 1934 р.

Печатка Софіївського окружного суду
[Підпис секретаря]

Хакова Е., Москаленко В. Проф. Михайло Іванович Паращук (1878-1963). Сборник документи, снимки и публикации / Посольство на Украйна в България. – София: Парадигма, 2016. – Док. № 297. – с. 340.

Документ № 9. Протокол засідання ініціативної групи з організації Козацького культурно-благодійного і просвітницького братства «Союз козаків націоналістів в Болгарії». Софія. 11.05.1934. Оригінал. Рукопис. Болг. мова (переклад авторів даної публікації)

Кругла печатка Софіївського
Окружного суду і гербові марки

Протокол

11 травня 1934 р. в приміщенні Української Громади в м. Софія об 11 годині до полудня ініціативна група козацьких націоналістів у Болгарії кількістю ... (так в тексті – О.Б., У.Г.) осіб обрали головою на зборах Якова І. Лопуха і секретаря Івана М. Евсікова обговорили питання про організацію Союзу Козаків Націоналістів в м. Софія.

Завдання Союзу: збереження козацької єдності, побуту і традицій, для чого ініціативна група розпочала розробляти статут. Прочитавши проект-статуту вирішили: Статут Козацького культурно-благодійного і просвітницького братства під назвою «Союз козаків-націоналістів в Болгарії» прийняти та після підписання керівництвом, подати на затвердження відповідній владі.

При таємному голосуванні в керівний склад було вибрано наступних осіб: Голова Яків І. Лопух, заступник голови Сергій А.

Косоротов, діловод Іван М. Євсиков, касир Тодор В. Оболенський; заступники гласних Анатолій В. Лаврухін і Михайло Г. Глазков, контрольна комісія: Тодор Є. Бабкін, Тодор П. Зінченко та Михайло А. Селіванов.

Голова: Я. Лопух

Секретар: І. Євсіков

1. п. М. Селіванов	11. п. [не прочитано]
2. п. Ан. Лаврухін	12. п. І. Юдін
3. п. Ф. /Т./ Бабкін	13. п. А. Нікішин
4. п. А. Меліхов	14. п. В. Т. Лаврухін
5. п. Д. Каюшкін	15. п. Н. Т. Чурсін
6. п. В. Палак	16. п. [не прочитано]
7. п. Т. Оболенський	17. п. [не прочитано]
8. п. М. Глазков	18. п. [не прочитано]
9. п. С. А. Косоротов	19. п. І. Кошкін
10. п. Н. Бондарчук	20. п. Д. Ікономов

Хакова Е., Москаленко В. Проф. Михайло Иванович Паращук (1878-1963). Сборник документи, снимки и публикации / Посольство на Украйна в България. – София: Парадигма, 2016. – Док. № 298. – С. 341.

Документ № 10. Огляд – власна кореспонденція для спільного святкування Нового 1935 року Вільнокозацької станиці «М. С. Рябовол» і українців в Софії, опубліковано в «Вольное козачество», рік. VIII, № 167, 25. 01.1935 р. С. 18. Париж. Друковано. Рос. мова. (переклад авторів даної публікації)

В[ільне] К[озацтво] в Болгарії В Софії

В[ільно]-К[озацька] станиця в Софії імені М. С. Рябовола зустрічала Новий 1935 рік разом з Українцями. До зустрічі нового року було присвячено і відкриття ідальні для вільних козаків і українців. Бажаючих бути на зустрічі нового року і відкриті ідальні було більше, ніж могло вмістити приміщення.

На 11 годину вечора почали прибувати гості. На 12 годину всі уже були зібрані і, прочитавши молитву «Отче Наш», стали чекати Нового року. Точно о 12 годині роздався гучний постріл. Літній

козак голова козаків Націоналістів в Софії, Яків Іванович Лопух, привітав присутніх з новим 1935 роком. У своїй промові він зазначив, який шлях пройдено і що зроблено В. К. і Українцями для звільнення України і Козакії від Московських більшовиків. Одночасно підкресливши недоліки в Козацтві і в Українців, висловив надію, що новий 1935 рік усуне ці недоліки, бо цього вимагає життя. В кінці своєї промови, звертаючись до присутніх, сказав, що якщо ми далі будемо такими дружніми як зараз, то шлях нам в Незалежну Україну і Вільну Козацію близький. Вип'ємо же за тих Українців і Козаків, які потерпають під ігом більшовиків в Україні і в Козакії. І нехай допоможе Господь Бог якнайскоріш побачити вам незалежну Україну і Вільну Козацію.

Після промови Я. І. Лопуха слово було надано почесному голові Української Громади в Болгарії професору Михайлу Івановичу Паращуку, який в своїй промові сказав, що він щасливий, що на його долю випало бути присутнім на справжньому святі вільних козаків і українців, а ще більш щасливий вітати присутніх з новим роком і бачити об'єднаними В.К. з Українцями, без чого неможлива ні вільна Козакія, ні незалежна Україна. Отож, хлопці, спільними зусиллями вперед за звільнення наших країв від москалів...

Третім говорив голова Союзу Українських Організацій в Болгарії д-р Карнілев, який теплими словами привітав присутніх з новим роком, побажав, щоб новий рік ще більше укріпив в нас нашу віру і надію в звільнення наших милих родин, бо для цього уже зроблено багато, про що і свідчить наше тут об'єднання.

Далі слово було надано скарбнику В. К. округу в Болгарії Феодору Васильовичу Оболенському, пану Гр. Ів. Крупитському, М. Глазкову, бібліотекарю українців п. Трош. Івану Федотовичу Рассказову, п. Солевон та ін.

Необхідно особливо відзначити, що тут же українці піднесли розкішно-художній адрес своєму почесному голові професору М. І. Паращуку за його заслуги перед Українцями. Подававший названий адрес січовик Григорій Іванович Крупицький сказав шановному професору декілька теплих слів, що розчулили не лише пана професора, а й присутніх, за що він зі сльозами на очах дякував Українцям і присутнім за надану йому високу честь, чого він зовсім не очікував. На завершення своїх слів пан професор обіцяв ще з більшою енергією працювати за звільнення України і Козакії.

А що стосується танців, то й нема чого казати. Не всидів навіть і наш літній козак «дідо» Лопух, як його називають болгари, дав таку лезгінку, що декому із молодих зовсім і уві сні не снилось.

В такій приємній обстановці непомітно для присутніх приблизилась 7 година ранку. Під звуки гармоніки пана Мішустого, гості залишили приміщення клубу й їдальні. Сідаючи хто на трамвай, хто пішки, а хто і на таксі відправляючись додому, питаючи один одного на яке число призначена ялинка для дітей і вечір для дорослих. Завідуючий їдальні просив не забути 19 січня: ялинка від 4 години до 8, а вечір від 9 г. вечора.

(Зібр. кор.)

Хакова Е., Москаленко В. Проф. Михайло Іванович Парашчук (1878-1963). Сборник документи, снимки и публикации. / Посольство на Украйна в България. – София: Парадигма, 2016. – Док. № 334. – С. 376-377.

Документ № 11. Прохання Союзу козаків націоналістів у Болгарії і Союзу українських організацій в Болгарії до міністра закордонних справ і релігії Болгарії про організацію Комітету розподілу державної допомоги. Софія. 21.07.1936. Оригінал. Машинопис. Болг. мова (переклад авторів даної публікації).

Гербова марка

ДИРЕКЦІЯ РЕЛІГІЇ

Вх. № 39

Про справу

29. VII. 1936 р.

До Пана Міністра Закордонних
Справ і Релігії
ТУТ

ПРОХАННЯ

від СОЮЗУ КОЗАКІВ НАЦІОНАЛІСТІВ В БОЛГАРІЇ –
СОФІЯ вул. «Цар Симеон» №5
від СОЮЗУ УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В БОЛГАРІЇ –
СОФІЯ вул. «Бачо Кіро» №7

Пане Міністре,

З 1921 р. козаки та українці в числі емігрантів інших народів колишньої Російської держави знайшли притулок в братській Болгарії. Незважаючи на тяжке фінансове становище останньої, її уряд щедро виділило значну суму на допомогу дітям емігрантів, які навчаються й інвалідам. Ця сума була надана для розподілу в загальноросійських комітетах, які є на сьогодні.

У силу деяких політичних тенденцій у цих розподіляючих комітетах, значна частина емігрантів вийшла із них і не мала законного права брати участь і розподіляти, і використовувати ці суми.

Протягом всіх цих років, козаки і українці, потрапили у саме безвихідне становище, наші союзи через свої благодійні культурно-просвітницькі товариства, надавали їм допомогу. В роки важкої економічної кризи, що ще більше відбилась на козацькій і українській еміграції, благодійні товариства останніх, не мають достатньої кількості осіб, які були б на постійній роботі, невзможі допомогти своїм співвітчизникам.

При цьому, збільшення кількості літніх емігрантів, які були виснажені фізичною працею, так само і збільшення кількості дітей – в більшості випадків безробітних батьків, все це погіршує становище нашої еміграції і змушує нас просити Вас звернути увагу на наше найввічливіше прохання.

Згідно до постанови конгресу (з'їзду – О.Б.,У.Г.) повноважених представників братств у Царстві (Болгарії – О.Б.,У.Г.), ми маємо повноваження презентувати це звернення, і просити про справедливе вирішення питання про нашу участь у розподілі державної допомоги 9 млн. лева, так званої російської акції.

Найбільш доцільним: створити єдиний новий загальний комітет на чолі з головою, якого призначає уряд – людиною болгарського походження, і членами комітету – повноважними представниками, вибраними від існуючих офіційних емігрантських організацій в Царстві. Якщо така система буде визнана болгарським урядом неприйнятною, то ця допомога сума може бути пропорційно розділена між частинами Козацької і Української еміграції, що буде контролюватись урядом.

Софія

21. липня 1936 р. ГОЛОВА Союзу козаків-націоналістів
в Болгарії
кругла печатка

З повагою:

П[авло] Кудінов

Секретар: М[ихайло] Глазков

ГОЛОВА Союзу українських організацій в Болгарії

кругла печатка

Ат.[анас] /Опанас/ Романюк
Секретар: Я[ків] Маліновський

Хакова Е., Москаленко В. Проф. Михайло Іванович Парашчук (1878-1963). Сборник документи, снимки и публикации. / Посольство на Украина в България. – София: Парадигма, 2016. – Док. № 299. – С.341-342.

**Документ № 12. Рапорт розвідника №104
/Г. Саваков/ з інформацією про Управлінську раду
Українського товариства «Січ». Софія. 08.09.1938. Копія.
Машинопис. Болг. мова. (переклад авторів даної публікації)**

МВПНР
ДИРЕКЦІЇ ПОЛІЦІЇ
«ДЕРЖАВНА БЕЗПЕКА»
Розвідник №104
8. IX. 1938 рік.
Софія

До Пана
НАЧАЛЬНИКА ВІДДІЛЕННЯ «Б»
ТУТ

ЗАДАЧА 337

РАПОРТ № 75

Доводжу до Вас, Пане Начальнику, наступні дані про осіб, які входять до керівного складу Українського товариства «Січ» в Софії – вул. «Цар Шишман» № 45, IV стр. Нар.Зібр.Арештован.

1. Голова – ГРИГОРІЙ ІВАНОВИЧ КРУПНИЦЬКИЙ, народився в м. Прилуки – Полтавська область, одружений, прож.[иває] на вул. «Цар Шишман» № 45 – порт'єр в г.[отелі] «Софія палас». Користується ім'ям чесного і поважного громадянина, який відомий як націоналіст. Офіцер запасу російської царської армії. Між українців користується добрим ім'ям і дуже ними шанується. Перед обранням головою товариства, він очолював Російських соколів.

2. Заступник голови – ПАВЛО ВИСИЛЬОВИЧ ПЕДАШЕНКО, народився в м. Полтава – Росія в 1896 р., болгарський підданий, одружений з болгаркою, прож.[иває] на вул. «Чепино» № 8, за професією майстер-джамджия (віконної справи – О. Б., У. Г.). Так само колишній капітан російської царської армії. В Болгарію прибув в 1921 р. і працював як простий робітник. Пізніше він спеціалізувався на джамджия і тепер є майстер цього. Користується ім'ям чесною і поважною людини. Не п'є, не веде аморального життя. В політичному архіві має досьє під №24466 – розвідка.

3. МИХАЙЛО АНТОНОВИЧ КОЛЕСНИК, народився в м. Ніжин, Черешовський (помилка в тексті. Має бути Чернігівський – О.Б.,У.Г.) округ – Україна в 1903 році, болгарський підданий, за професією майстер-саламджия

(ковбасної справи – О.Б., У.Г.) при фірмі «Поелс» і Ко, прож.[иває] на вул. «Іскра» № 92. Також офіцер запасу російської царської армії. Відомий як чесний і поважний громадянин. Політикою не займався.

КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ

1. ІВАН ДАНАІЛОВ МІЩЕНКО, народився в м. Київ в 1893 році, одружений з болгаркою, болгарський підданий, за професією машиніст-друкар, прож.[иває] на вул. «Веслец» № 4. Користується ім'ям чесного і поважного громадянина. В політичному архіві має досьє під № 30521, яке було сформовано у зв'язку із його свідченнями, які він давав при розслідуванні справи політичного характеру БОЯНА СМІЛОВА, в друкарні, якій він працював.

2. ІВАН МИРОНОВИЧ БЕЛАШ, народився в м. Харел (так в тексті. Має бути Хорол – О.Б.,У.Г.) Полтавська губернія в 1987 році, болгарський підданий, одружений з болгаркою, прож.[иває] на вул. «Кюстендил» № 110. Дуже порядна людина, відомий як чесна і дуже скромна людина. Він не піклується ні про що інше, крім [далі не має частини документа].

3. ПЕТРО КСЕНОФOTOВИЧ КРЕШЧАНОВСЬКИЙ, народився м. Вахмут (так в тексті. Має бути Бахмут – О.Б.,У.Г.) – Росія в 1897 році, болгарський підданий, одружений з болгаркою, прож.[иває] на вул. «Перник» № 53. Працює інженером-ліварником у інженерній майстерні в Софії. Користується ім'ям чесного і поважного громадянина. В політичному архіві має досьє під № 24472, яке було сформоване в 1924/25 роках, коли він був в с. Кочериново як робітник на фабриці Балабанові і був затриманий за підозрою разом з іншим українцем, який там працював.

РОЗВІДНИК №104 /Г.Саваков/

Хакова Е., Москаленко В. Проф. Михайло Іванович Парашчук (1878-1963). Сборник документи, снимки и публикации. / Посольство на Украйна в България. – София: Парадигма, 2016. – Док. № 281. – С. 329-330.

Документ № 13. Доклад від Дирекції поліції, відділу політичної поліції, IV секція українська еміграція в Болгарії. Софія. 1939. Копія. Друкований. Болг. мова. (переклад авторів даної публікації)

УКРАЇНСЬКА ЕМІГРАЦІЯ

Поява української еміграції в Болгарії відбулась, в той самий час і за тих самих причин, що і така російська.

Історична література про російську еміграцію така сама, що і про українську еміграцію.

Українська еміграція нараховує в Болгарії близько 1200 осіб, розкиданих по містах і селах. Через значну національну схожість між росіянами та українцями не маємо точних даних про їх кількість в окремих населених пунктах в Болгарії. Під час загального перепису в 1926 році українські емігранти в Болгарії було підраховані разом з російськими. Незважаючи на це, ця українська еміграція організована в свої товариства, що існують зовсім окремо і, навіть, проводять боротьбу з російськими націоналістичними організаціями, що вважають, що України не існує і не може мати української еміграції. (Українська Громада знаходиться в поганих відносинах з воєнною організацією РОВС і веде постійну боротьбу з нею) .

ЦЕНТР ЕМІГРАЦІЇ. Українська еміграція в Болгарії має свій центр в Софії. В Софії розташовані і центральні управління всіх їхніх організацій.

Хоча і маленька, а українська еміграція організована в три організації, які докорінно відрізняються своєю політикою. Це наступні організації:

1. Українське національне козацтво
2. Українська громада
3. Українське культурне об'єднання
4. Українське гімнастичне братство «Січ» / Секція Української громади/

УКРАЇНСЬКЕ НАЦІОНАЛЬНЕ КОЗАЦТВО

Українське національне козацтво існує від 1917 р. На той час [в] Україні воно мало більше 100 000 членів. Після того, як Україна попала під владу більшовиків, одна частина їх емігрувала, а інша залишилась в Радянській Україні, так

Українське національне козацтво втратило значну частину своїх членів.

Українське національне козацтво управлялась як військова організація своїм керівником, головним отаманом Жеребко²³, який наразі перебуває в Німеччині в Генеральній раді. Українське національне козацтво передбачає демократично-республіканське управління на чолі з виборним гетьманом. Група ця є безастережно ворожа до акцій Польщі та УНР. Передбачає це, що Українське козацтво може мати успіх у 9% українського народу з давніми козацькими традиціями, яких додержується і сама група.

Політична орієнтація Українського національного козацтва і її причини:

Занепад України як самостійної держави розпочався ще в 18 столітті. На той час існувало підґрунтя для розростання Російської імперії за рахунок України, Білорусії, Польщі, і Кавказу. Росія тоді займала тоді цілий простір у Східній Європі до Білого і Чорного моря. після цього розпочинається політика Росії на повне знищення України і припинення її існування, як самостійної одиниці. Але в 1917 р. українські козаки підняли повстання і показали світу, що Україна є самостійна держава. Однак внаслідок революції в Росії, Україна потрапила під владу більшовиків і знову втратила свою національну самостійність.

Коли Росія знищила своїх противників або їх ізолювала, вона також дійшла до кордонів великих держав, в той самий час погрожуючи їм. Безпосереднє призупинення всяких несподіванок з Москви відбулося під час світової війни. Проти Росії виступили АВСТРІЯ, УГОРЩИНА, БОЛГАРІЯ, ТУРЕЧЧИНА І НІМЕЧЧИНА. Враховуючи те, що за цими діями стояла і стоїть Франція, яка прагне закріпити всі несправедливості, які вона отримала за Версальським та Нейнським договорами, це питання стало надзвичайно актуальним у його якнайшвидшому вирішенні. Якщо розглядати місію України як самостійної держави, то вона визначається охороною Західної Європи від вторгнення комунізму і панславізму. Останнім часом в 1914 році ідея відновлення Української

---

²³ Жеребко Федір – юрист, генерал, громадський діяч. Голова Українського громадського комітету у Болгарії.

держави стала предметом жвавого обговорення в країні всіма дипломатами. Зараз Франція стала займатись Українським питанням, але не надає цьому протиросійський і протипольських характер, а протиастрійсько-німецько-болгарський характер / Франція і тепер продовжує підтримувати Українську організацію «Українська громада»/.

Зараз вирішення українського питання набуло великого значення, через те, що Україна буде основою європейської політичної рівноваги і не сама проти російського більшовизму, але і проти французького, польського і югославського імперіалізму, які мають одну спільну політику, що вони додають свої інтереси в теперішній момент.

Внаслідок цих причин українське національне козацтво сповідувало УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВНУ ІДЕЮ і боролось не лише проти більшовіцької Росії, а також і проти гегемонії Франції і інших союзників, думаємо, що найближчим часом Україна стане одним з найнеобхідніших членів Чорно-моро-Балкано-Середземноморського блоку /Кавказ, Україна, Туреччина, Болгарія, Італія і часткова Австрія, Угорщина і Болгарія/. Українське національне козацтво вважає, що цей блок є єдиною можливою комбінацією, що може охороняти Європу від катастрофічних сюзпризів, як то від Росії, так само і від Франції і її союзників.

Крім цього Українське національне козацтво дотримується політики ревізйонізму від чого вони мають ім'я Ревізйоністи.

Членів Українського національного козацтва достатньо багато в Болгарії, підтримують зв'язки зі своїми однодумцями по всьому світу. Вони такі самі, як в Болгарії, так і в інших країнах: вони повністю аполітичні та лояльні до держави. Прагнення до такої політики Українське козацтво привернуло симпатію Німеччини та Японії, які повністю співчують і підтримують матеріально.

Управлінська рада Українського національного козацтва складається з наступних осіб:

а. Головний отаман /вождь/ Жеребко – місце перебування Німеччина – Мюнхен.

б. Начальник політичного відділу національного козацтва – Вл. Золотаренко – перебування Німеччина – Мюнхен.

В БОЛГАРІЇ

Управління національного культурного комітету

1. Голова – Жеребко /обраний на три роки/
2. Заступник голови - Іван Орлов
3. Радник – Гулай
4. Скарбник – Нікітюков
5. Генеральний секретар – Теодосій Полтавцев

Генеральна Козацька рада Українського національного козацтва

1. Голова - Орлов
2. Генеральний секретар - Теодосій Полтавцев

Члени: Гулай, Жеребко, Мащенко, Тахтай, Йосипов, Усов, Нікітюков і Петренко.

ПОЛІТИЧНЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

Німеччина-Мюнхен

Головний отаман Жеребко и політичний секретар і к[ерівник] політичного відділу – Золотаренко.

Австрія – Відень

Д-р Маценко

Болгарія – Софія

Теодосій Полтавцев

Японія – Токіо

Представник змінений, і новий ще не назначений.

В Польщі до цього часу 5 місяців політичним представником Українського національного козацтва був Волошин, але під тиском політичної ситуації, він був вимушений залишити Польщу і переїхати до Німеччини, де знаходиться до тепер.

Останнім часом внутрішнє становище в Українському національному козацтві не є добре стабілізованим через непорозуміння між головним отаманом Жеребко і політичним представником Золотаренко, викликані різним їх розумінням по відношенню до майбутньої політичної діяльності козацтва в країні.

(Далі в тексті документа йдеться про інші українські організації в Болгарії: Українську Громаду, Українське культурне об'єднання – О.Б., У.Г.)

УКРАЇНСЬКЕ ГІМНАЗИЧНЕ ТОВАРИСТВО «СІЧ»

Українське гімназичне товариство «Січ» є секцією Української Громади. Під виглядом гімназичного товариства люди з Української Громади прагнули заснувати військову організацію, що не пов'язана з відсутністю людей. На цей момент членами Січі є 20 осіб, які також є членами і Української Громади. Ідейним організатором т[овариства] є Парашчук.

Голова – Гр.Крупницький

Заступник голови – Іван Салівон і

Касир – Павло Педашенко.

Товариство не проявляє абсолютно ніякого життя і фактично не існує.

Раніше єдиним проявом життя від Січі були щомісячні доповіді та реферати, зроблені його членами з військових питань.

Українська еміграція в Болгарії через те, що являє собою меншість і живе інтересами та життям разом з російською еміграцією, не розрізняючись з нею докорінно.

В багатьох містах провінцій, як і в Софії, українська еміграція використовує училища, церкви, благодійність, і навіть, пресу російської еміграції та веде її культурне та економічне життя.

Хакова Е., Москаленко В. Проф. Михайло Іванович Парашчук (1878-1963). Сборник документи, снимки и публикации. / Посольство на Украина в България. – София: Парадигма, 2016. – Док. № 222. – С. 274-276.

Джерела та література:

1. Бондаренко В. Г. Вільнокозацький рух у складі української військової еміграції 1920-1930 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://istznu.org/dc/file.php?hostid=1&path=/page/issues/31/bondarenko.pdf> (10.12.2015)
2. Власенко В. М. Українська громада в Болгарії міжвоєнного періоду (за матеріалами паризького тижневика «Тризуб») [Електронний ресурс] // Режим доступу:

<https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/33146/1/Vlasenko%20-%20Dragomanivs%27ki%20studiyi.pdf>
(13.03.17).

3. Власенко В.М. Філія Українського національного козацького товариства у Болгарії (1923-1936) за матеріалами болгарського і чеського архівів. [Електронний ресурс] // Режим доступу: essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/29364?locale=uk (5.11.17)
4. Даскалов Д. Бялата емиграция в България / Д. Даскалов. - София: УИ «Св. Климент Охридски» 1997. - С. 161-166.
5. Жуківський В. Українська громада в Болгарії// Матеріали I, II, III наукових конференцій «Драгоманівські студії» . – Софія, 2008. – С. 18-23.
6. Йованович М. Русская эмиграция на Балканах: 1920—1940 / Пер. с серб. А.Ю.Тимофеева; Науч. ред. А.В.Громова-Колли, Е.В.Михайлова. - М.: Библиотека-фонд «Русскоезарубежье»; Русский путь, 2005. - С. 136-139.
7. Кьосева Ц. България и руската емиграция 20-те – 50-те години на ХХ в. / Ц. Кьосева. – София: IMIR, 2002. – 592 с.
8. Наріжний С. Українська еміграція: Культурна праця української еміграції 1919-1939 (матеріали, зібрані С. Наріжним до частини другої) / Симон Наріжний. - К.: Вид-во ім. Олени Теліги, 1999. - 271 с.
9. Науковий архів Болгарської академії наук (НА БАН), ф. 11К (І. Шишманов), оп. 2, од. зб. 585, арк. 17-17зв. (Лист генерального бунчужного, кошового отамана III Козацького кошу Українського національного козацького товариства Д. Гулая до професора І.Д. Шишманова). Машинопис. Автограф.
10. Науковий архів Болгарської академії наук (НА БАН), ф. 11К (І. Шишманов), оп. 2, од. зб. 585, арк. 18 (Лист генерального бунчужного, кошового отамана III Козацького кошу Українського національного козацького товариства Д. Гулая до професора І.Д. Шишманова). Машинопис. Автограф.
11. Павленко В. В. Україно-болгарські взаємини. 1918-1939 рр. /В. В. Павленко – К. : Інститут історії України НАН України. 1995. – 223 с.
12. Трощинський В.П. Міжвоєнна українська еміграція в Європі як історичне і соціально-політичне явище / В. П. Трощинський. - К.: Інтел, 1994. - 259 с.

13. Хакова Е., Москаленко В. Проф. Михайло Иванович Паращчук (1878-1963). Сборник документи, снимки и публикации. / Посольство на Украина в България. – София: Парадигма, 2016. - 843 с.
14. Якімова А. Українці в Болгарії: філософія історичного буття (нариси). / А.Якімова. – Софія, 2011. – 270 с.

References

1. Bondarenko V. G. (2011). Vilnokozackij ruh v skladi ukrainskoj viskovoij emigracii 1920-1930. Zaporizha: T.XXXI. [in Ukrainian].
2. Vlasenko V.M. Ukrainian gromada mizhvoenogo periodu. [Elektronyy resurs] // Rezhym dostupu : <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/33146/1/Vlasenko%20%20Dragomanivs%27ki%20studiyi.pdf> [in Ukrainian].
3. Vlasenko V. M. Philia ukrainskogo nazionalnogo kozackogo tovaristva (UNAKOTO) za materialamy bulgarien ta Chehien arhyv. [Elektronyy resurs] // Rezhym dostupu : essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/29364?locale=uk [in Ukrainian].
4. Daskalov D. (1997). Bila emigracia in Bulgarien. S. UI "Sv. Klyment Orhidski". [in Bulgarien].
5. Zhukivski V. (2008). Ukrainian gromada in Bulgarien. Sofia. [in Bulgarien].
6. Jovanovych M. (2005). Russian emigracia na Balkanah: 1920-1940. M.: Russian put. [in Russian].
7. K'oseva Z. (2002). Bulgarien ta Russian emigracia 20-i-50-i gg XX veka. S.: IMIR. [in Bulgarien].
8. Narizhnyj S. (1999). Ukrainian emigracia. Kulturna pracja ukrainskoj emigracii. K.: Vydavnyctvo im. Oleny Teligy. [in Ukrainian].
9. Naykovyj arhyv Bulgarien akademien nauk (NA BAN), f. 11K, op. 2, 585, s.17. [in Bulgarien].
10. Naykovyj arhyv Bulgarien akademien nauk (NA BAN), f. 11K, op. 2, 585, s.18. [in Bulgarien].
11. Pavlenko V. V. (1995). Ukraino-bulgarski vzaemyny. 1918-1939. K.: Instityt istorij Ukrainian NAN Ukrainian. [in Ukrainian].
12. Troshynskij V. P. (1994). Mizhvoena ukrainska emigracia v Europe jak istorichne ta sozialno-politychne javyshe. K.: Intel. [in Ukrainian].

13. Nakova E., Moskalenko V. (2016). Prof. Myhalo Ivamovich Parashuk (1878-1963). Zbirnyk dokumentiv i materialiv. S.: Paradigma. [in Bulgarien].
14. Jakimova A. (2011). Ukrainci v Bulgarien: Phylosophy istoristnogo buttja (narysu). Sofia. [in Bulgarien].

Олена Бачинская, Ульяна Громович

Казачество в документах обществ украинской диаспоры в Болгарии (1921-1939)

Вниманию читателей предлагаются документы обществ «прокозацького» (прокозацкого) направления украинской диаспоры в Болгарии, содержащие информацию о деятельности обществ, их политические идеи и лидеров в течение 1921-1939 гг. Выяснено информационные возможности данных документов по истории казацких организаций украинской диаспоры в странах Европы.

Ключевые слова: казачество, Болгария, эмиграция, украинская диаспора.

Olena Bachynska, Uliana Hromovych

Cossacks in the documents of the companies ukrainian diaspora in Bulgaria (1921-1939)

Attention readers offer documents societies "prokozatskoho" (of the Cossacks) wing Ukrainian diaspora in Bulgaria, containing information on the activities of companies, their political ideas and leaders for years 1921-1939. information possibilities found out these documents on the history of Cossack organizations Ukrainian diaspora in Europe.

Key words: Cossacks, Bulgaria, emigration, Ukrainian diaspora.

Отримано: 15.11.2017